

SAMORZĄD

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO

PRENUMERATA ROCZNA
30 ZŁOTYCH.

OD 6 EGZEMPLARZY 25 ZŁ.

NUMER POJEDYŃCZY 60 GROSZY.

KONTO CZEKOWE W P. K. O. 52.020

REDAKCJA I ADMINISTRACJA
WARSZAWA,
MARSZAŁKOWSKA 81 a

TELEFONY: REDAKCJI 9-66-06.
ADMINISTRACJI 9-61-92.

Redakcja rękopisów nadesłanych
nie zwraca.

Ceny ogłoszeń: Strona w tekście: 350 zł. — $\frac{1}{2}$ str. 175 zł. — $\frac{1}{4}$ str. 87 zł 50 gr. Poza tekstem za str. 250 zł. — $\frac{1}{2}$ str. 125 zł., $\frac{1}{4}$ str. 62 zł 50 gr. Publikacje bilansów o 50% drożej. Ogłoszenia instytucyj komunalnych (dostarczone bezpośrednio do Administracji) za str. 120 zł. $\frac{1}{2}$ str. 60 zł. — $\frac{1}{4}$ str. 30 zł.

Redaktor — Dr. Maurycy Zdzisław Jaroszyński.

ROK XVI.

WARSZAWA, 15 KWIETNIA 1934 r.

Nr. 15

TREŚĆ Nr. 15. Realne propozycje — *Lechicki*. Jeszcze w sprawie szarwarku drogowego — *J. Stamirowski*. Badanie przemysłu ludowego — *J. O.* Przegląd orzecznictwa. Sprawy bieżące. Wiadomości gospodarcze. Poradnik. Wydawnictwa nadesłane.

Realne propozycje

I.

W Nr. 5 „Samorządu Miejskiego“ z r. b. został umieszczony wyczerpująco potraktowany memoriał o uzdrowieniu finansów samorządowych, sygnowany literą W.

Trzeba przyznać, że tchnie on wielkim realizmem i ostrożnością w stawianiu postulatów, należyście licząc się z ciężkim położeniem budżetu państwowego, który nie może śpieszyć samorządom z większą pomocą. Słusznie autor różniczkuje samorządy na „zdrowe“ i „chore“ z punktu widzenia ich zdolności do zbudowania budżetu zwyczajnego bezdeficytowego; również słusznie odrębnie traktuje zadłużenie samorządu według rodzaju i charakteru wierzycieli, dzieląc ich na:

- 1) zadłużenie w stosunku do Skarbu Państwa,
- 2) zadłużenie w Funduszach Publicznych,
- 3) zadłużenie z tytułu sum obcych,
- 4) zadłużenie w Zakładach Ubezpieczeń,
- 5) zadłużenie w państwowych i komunalnych instytucjach finansowych,
- 6) zadłużenie u osób i instytucyj prywatnych,
- 7) zadłużenie w funduszach specjalnych.

Otrzymujemy w rezultacie całą gamę środków, które w sposób najmniej bolesny dla wierzycieli a dostatecznie skuteczny dla związków samorządowych likwidują przerosł zadłużenia i przerosł ciężaru obsługi i spłaty tego zadłużenia.

Zagadnienie „oddłużenia“ jest obecnie bardzo popularne na różnych terenach. Przy proponowanych sposobach likwidacji czy zmniejszenia zadłużenia spotykamy się najczęściej z postulatami generalnie i jednolicie traktującymi wszystkich dłużników. W rzeczywistości nigdy nie spotykamy się z jednakowym położeniem dłużników jak niejednakowe są sy-

tuacje wierzycieli. Jeden i ten sam sposób pomocy jest potrzebny dla jednego wierzyciela a zbytkowny w stosunku do drugiego — w rezultacie zbyt daleko idąca pomoc demoralizuje wszystkich, obniżając napięcie woli poszczególnych dłużników do opanowania sytuacji własnym wysiłkiem.

Otóż, sądzę, że tego momentu demoralizacji unika autor memoriału, proponując różne środki pomocy i sposoby ulg od każdego rodzaju wierzycieli zależnie od charakteru jego i możliwości.

Schematycznie cały plan środków pomocy można przedstawić w następujący sposób (p. tablicę na stronie następnej):

Znajdując proponowane rozwiązania naogół za trafne, sądzimy, że w niektórych wypadkach można pójść dalej i sprawę załatwić prościej. Dotyczy to przede wszystkim pomocy Skarbu Państwa. Ma on swoje pretensje w stosunku do związków samorządowych raz umarzać, drugi raz odraczać, zwalniać od płacenia odsetek lub płatność ich odraczać, dalej ma co roku dopłacać do oprocentowania papierów gwarantowanych przez państwo a wypuszczonych dla pokrycia krótkoterminowych zobowiązań samorządów „chorych“. Przy normalnem załatwianiu przez trzy instancje wywoła podobna procedura ogrom pracy, stałe opóźnianie się decyzji i to wszystko z powodu prawdopodobnie kilkudziesięciu milionów złotych, z których połowa się umorzy. Sądzimy, iż byłoby prościej, gdyby państwo jednym pociągnięciem przekreśliło swoje pretensje do związków samorządowych ze wszystkich tytułów. Ale nie chcąc demoralizować samorządu przez czynienie podarunków tym, którzy nie znajdują się w ostatecznych opresjach — Skarb Państwa mógłby całości swych pretensyj do związków samorządowych przekazać na rzecz samorządu w formie przekazania

Środki pomocy dla samorządów

Wierzyciele:	Samorządy zdrowe:	Samorządy chore:	U w a g i:
1. Skarb Państwa pożyczki, udzielone na zatrudnienie bezrobotn., budowę szkół i t. p.	Karencja kapitalowa, a w wypadkach wyjątkowych czasowe zwolnienie od odsetek	umorzyć	
2. Fundusze publiczne (F. Pracy, Drogowy, Zapomog. Poż. i t. p.)	„ „ „	Znieść na pewien okres czasu oprocentowanie i udzielić karencji kapitalowej	
3. Sumy obce (w tem również skarbowe)	Rozterminowanie na dłuższy okres wzgl. konwersja na kredyt długoterminowy	Zamienić na dług bezprocentowy, odroczyć spłatę -- Sumy Zakładów Ubezpieczeń zamienić na pożyczki Z. U.	
4. Zakłady Ubezpieczeń	Rozkładanie na dłuższe spłaty, konwersja na kred. długoterm. ew. zamiana na kred. bankowy oblig.	Obniżyć oprocentowanie do poziomu stosowanego przy kredycie długoterm. i udzielić karencji kapitalowej.	
5. Państwowe i komunalne Instytucje finansowe	Rozterminowanie i konwersja na kred. dług. — Co do K. K. O. to w razie konieczności ich upłynnienia interwenjować winien Fund. Poż. Zapomog. (± 5.000.000 zł. rocznie).	Skonwertować i udzielić karencji kapitalowej: Co do K. K. O., to w razie konieczności ich upłynnienia Interwenjować winien Fund. Poż. Zapomog.	
6. Prywatne instyt. i osoby	Zadłużenie około 80 mil. zł. stopniowa likwidacja w drodze pokrywania przy pomocy dług. poż. B. G. K. opartych na uplasowaniu obl. w P. K. O. (± 8.000.000 zł. rocznie).	Pokrywać przy pomocy pap. gwarantow. przez Państwo, posiadających zapewnione upłynnienie w P. K. O., a wykluczonych od obrotu (40 — 50.000.000 zł.)	Oprocentowanie tych pap. pokrywać z % % wpływających na rzecz F. Poż. Zap. (700 tys. zł. rocz.) i z Budż. Pań. (1.300.—1.800.000 zł.). Poza tem na umorzenie papierów należyć — spec. dodał. do podał. państ. i opłaty w odnośnych samorz.
7. Fundusze specjalne (emerytalne i t. p. amortyz.)	Odłożenie ich restytucji do czasu osiągnięcia odpowied. nadwyżek budżetowych.		

tych pretensyj Komunalnemu Funduszowi Poż. - Zapomogowemu lub Funduszowi Amortyzacyjnemu dla obsługi skryptów dłużnych gwarantowanych przez Skarb — jeżelibyśmy administrację temi skryptami chcieli wyodrębnić. Dany Fundusz uzyskałby prawo umarzania pretensji w zależności od stanu związku samorządowego. Duża część należności nie byłaby jednak umorzona (np. zaległe podatki), wpływałyby ona powoli do Funduszu jak i bieżące drobne (3%) odsetki, przynosząc co roku kwotę dostatecznie wysoką, aby wystarczyła na pokrycie kuponów od skryptów dłużnych.

W ten sposób Skarb pomógłby walnie całemu samorządowi przez zrzeczenie się swych pretensyj z tem tylko, że zasobniejsze samorządy, które tej pomocy nie potrzebują, płaciłyby na rzecz samorządów biedniejszych, przekredytowanych, bankrutujących.

Zadłużenia krótkoterminowe samorządów zdrowych można zlikwidować przez skonwertowanie ich na pożyczki długoterminowe B. G. K. jak proponuje autor, co byłoby jednak dla życia gospodarczego dość ciężkiem (zamiana pretensji natychmiast płatnej na zobowiązanie płatne w ciągu 20 — 30 lat), lub

też przez konwersję ich na zobowiązania średnioterminowe przy pomocy Banku Akceptacyjnego i uzyskanie kredytu w Banku Polskim. Obu tych sposobów można używać znowu w zależności od stanu budżetu zwyczajnego samorządów i wysokości kwoty, którą one mogą przeznaczyć na spłatę tych zobowiązań.

II.

Kto ma dokonać wielkiej pracy oceny związków samorządowych na zdrowe i chore oraz kto ma postawić wnioski co do środków pomocy wymagalnych od różnych wierzycieli?

Pierwszą najważniejszą pracę winny dokonać normalne władze nadzorcze.

W stosunku do samorządów uznanych przez nie za „zdrowe“ decyzje tych władz byłyby ostateczne. Wnioski ich dotyczące rozłożenia terminu spłaty szłyby do wierzycielskich instytucji do załatwienia. Odnośnie związków uznanych za „chore“, w stosunku do których proponowano umorzenie pewnych zobowiązań i zastosowanie papierów gwarantowanych przez Skarb Państwa dla spłaty ich zobowiązań

krótkoterminowych — sprawa przechodziłaby do Komisji Centralnej, składającej się z przedstawicieli Min. Skarbu, Min. Spraw Wewnętrznych, Banku Gospodarstwa Krajowego i Funduszu (Poż. - Zapomogowego czy Amortyzacyjnego) oraz Związku Miast i Związku Powiatów. (Zadłużenia gmin wiejskich procedurą powyższą, według mnie, wogóle nie są objęte).

Komisja ta przy pomocy organów inspekcyjnych B. G. K., Związku Miast i Związku Powiatów bada jeszcze raz wszelkie możliwości budżetowe da-

nego samorządu i ostatecznie decyduje o zakwalifikowaniu go do kategorii „chorych“ oraz o sposobie i wysokości pomocy. Ale cała ta praca, wysiłki władz i samorządów, ofiary wierzycieli a przede wszystkim Skarbu Państwa pójdą na marne, o ile, jak to słusznie zaznacza p. W., różne ustawy i zarządzenia władz będą pogorszały sytuację finansową samorządu przez odejmowanie i zmniejszanie źródeł dochodowych lub też przez zwiększanie obowiązków związków samorządowych.

Lechicki.

Jeszcze w sprawie szarwarku drogowego

W wstępnym artykule Nr. 12 „Samorządu“ p. M. Jaroszyński wypowiada się za wprowadzeniem przymusowych świadczeń w naturze na rozbudowę a przede wszystkim na utrzymanie wszelkich kategorii dróg kołowych.

W tymże numerze na str. 187 czytamy, że Piotrkowska Rada Powiatowa na wniosek Wydziału Powiatowego powzięła uchwałę włączenia do sieci dróg powiatowych 67 klm. dróg dotychczas gminnych w tym celu, aby oprzeć ich utrzymanie na opłatach drogowych, nie zaś, jak dotychczas, na szarwarku, który nie daje należytych wyników.

Oczywiście, uchwała Piotrkowskiej Rady Powiatowej nie jest argumentem, obalającym tezę p. M. Jaroszyńskiego, mające zresztą dość licznych zwolenników, gdyż, z jednej strony, jako motywy tej uchwały podano m. in., że praktykowane obecnie oparcie utrzymania dróg gminnych wyłącznie na szarwarku nie daje dodatnich wyników, co pokrywa się w zupełności z twierdzeniem p. Jaroszyńskiego, iż nie tylko budowa, ale i należyte utrzymanie każdej drogi wymaga prócz podwód i robocizny niefachowej, których może dostarczyć szarwark, pewnych wydatków gotówkowych na materiały i robociznę fachową; z drugiej zaś strony, jeśli w uchwale Piotrk. Rady P. zaznaczono, że aparat gminny nie jest przystosowany do racjonalnego prowadzenia gospodarki drogowej i że szarwark nie jest tam po gminach należycie wykorzystany, to w szeregu innych powiatów zdołano należycie ująć kierownictwo robotami szarwarkowemi i niewątpliwie nietrudno byłoby znaleźć szereg wydziałów i rad powiatowych, które wypowiedziałyby się za wprowadzeniem przymusowych świadczeń w naturze na drogi państwowe, wojewódzkie i powiatowe.

A jednak piotrkowska uchwała daje do myślenia, że celowe wykorzystanie szarwarku jest rzeczą trudną i że trudności te mogą się nadmiernie spotęgować w razie rozszerzenia zastosowania szarwarku na wszystkie kategorie dróg.

Chodzi przede wszystkim o zapobieżenie rujnacji istniejących obecnie dróg bitych wobec braku środków pieniężnych na cele drogowe.

Sieć dróg bitych w Polsce jest jeszcze tak rzad-

ka, że nawet w stosunkowo niezłe pod tym względem stojących powiatach mniej więcej połowa osiedli wiejskich leży zbyt daleko od najbliższych szos, aby można z nich czerpać szarwark na roboty na szosach. Nie da się zaś w praktyce tak rozplanować roboty, aby cały szarwark z wsi, położonych w pobliżu dróg państwowych, wojewódzkich i powiatowych, zużyć na tych drogach, a cały szarwark z pozostałych wsi — na drogach gminnych. Tak więc przy zastosowaniu przymusowych świadczeń w naturze na utrzymanie wszelkich kategorii dróg byłoby w praktyce niemożliwym zadośćuczynienie bezwzględnie, moim zdaniem, obowiązującej zasadzie równomierności w stosowaniu tego przymusu.

Druga strona tej sprawy ma charakter bardziej zasadniczy.

Według mego przekonania, stosowanie przymusowych świadczeń w naturze dopuszczalne jest tylko w zakresie gospodarki gminnej, t. j. w zakresie sąsiedzkiej współpracy przy budowie szkoły wiejskiej, reperacji dróg gminnych i t. p. Można by to rozszerzyć, dając ustawową sankcję przymusu uchwałom rad gromadzkich i rad gminnych w tych wypadkach, gdy gromada lub gmina przystępuje do dobrowolnej — ale tylko do dobrowolnej — spółki drogowej i wnosi udział w postaci pewnej ilości robocizny pieszej i konnej. Wprowadzenie zaś ustawowego przymusu świadczeń w naturze na drogi państwowe, wojewódzkie i powiatowe byłoby niedopuszczalnym, w moim przekonaniu, nawrotem do pańszczyzny.

Trzeba jednak znaleźć wyjście z sytuacji, w której jeszcze na lata musimy przewidywać wielką niedostateczność środków pieniężnych na należyte utrzymanie, ulepszenie i choćby powolne rozszerzenie sieci dróg bitych.

Otóż moim zdaniem racjonalne wyjście jest takie: 1) pozostawienie powiatowym związkom samorządowym większej swobody w wymiarze opłat i dopłat drogowych; 2) szersze niż dotychczas stosowanie większego obciążania temi opłatami i dopłatami adjacjentów, stopniowane w zależności od odległości od szosy, gdyż gospodarstwa wszelkich kategorii, położone przy szosie lub w pobliżu szosy, niewątpliwie osiągają nieporównanie większe korzyści

z istnienia tej szosy niż gospodarstwa dalej położone; 3) okazywanie płatnikom opłat i dopłat drogowych wszelkich możliwych w praktyce ułatwień w dobrowolnym pokrywaniu robocizną pieszą i konną tych opłat, według ustalonej przez wydziały powiatowe na każdy rok taksy.

Przy tym systemie, rozłożywszy terminy płatności opłat i dopłat drogowych racjonalnie i z punktu

widzenia gospodarki drogowej i z punktu widzenia gospodarki własnej płatników, można będzie rozwinąć należytą sprężystość w egzekwowaniu opłat drogowych, wzbogacić środki na te cele bez przeciążania płatników i bez rozszerzania ram stosowania ustawowego przymusu świadczeń w naturze.

J. Stamirowski.

Badanie przemysłu ludowego

Ponieważ liczne samorzady interesują się zagadnieniem przemysłu ludowego, a badania w tym kierunku są prowadzone na własną rękę, ważnym jest przeto, aby prowadzący badania kierowali się pewnym mniej więcej jednolitym, ustalonym już przez specjalistów planem. Dlatego, chcąc ułatwić zainteresowanemu związkowi samorządowemu ich zadanie, podaję poniżej uwagi i konkretne pytania, zaczerpnięte z licznych już prowadzonych na ten temat wywiadów i będących do pewnego stopnia tych wywiadów syntezą.

Badanie przemysłu ludowego może być prowadzone z punktu widzenia gospodarczo-społecznego lub też etnografji i sztuki ludowej. Zwłaszcza to ostatnie oprócz specjalnego przygotowania wymaga szczególnego wyczucia tych rzeczy i nie może być prowadzone przez laika. Niemniej jednak amatorzy, kolekcjonując i szczegółowo opisując wyroby przemysłu ludowego według pewnych wskazówek fachowych, mogą zebrać cenny materiał dla badaczy*).

Oczywiście samorzady przedewszystkiem będą badały przemysł ludowy od strony gospodarczej. Trudno wydzielić to zagadnienie całkowicie, przeciwnie, należy rozpatrywać je w zależności od całokształtu miejscowych warunków gospodarczych, a zwłaszcza produkcji rolniczej, dostarczającej surowców przemysłowi ludowemu, form zbytu i t. p.

Program studjów koncentrować się będzie około 3 grup zagadnień: *statystyki wytwórczości i wytwórców przedewszystkiem, dalej kalkulacji właściwej i rentowności poszczególnych przemysłów*. Niezmiernie interesującym byłoby również zbadanie *budżetu i stopy życiowej producenta*, jakkolwiek to w dziedzinie przemysłu ludowego jest bardzo trudne do ustalenia. Te dwa ostatnie zagadnienia pięknie opracował Instytut Gospodarstwa Społecznego we wzorowej pracy o „Wikliniarstwie i koszykarstwie powiatu płockiego“. (Wilkliniarstwo i koszykarstwo powiatu płockiego). (Nie jestem pewna, czy praca ta już ukazała się w druku).

Objężdżając powiat czy w inny sposób badając teren, byłoby marnotrawstwem nie zanotować prze-

jawów sztuki ludowej, interesujących badaczy, artystów i organizacje, popierające przemysł ludowy. Jeśli to czyniłaby osoba, nie posiadająca przygotowania, o którym mówiliśmy wyżej, powinna poprzestać na zarejestrowaniu tych przejawów, to znaczy wymienieniu szczegółowo wszystkich wyrobów z podaniem ich *nazw regionalnych* (buronka, wereta, radziuzka i t. p.). Nazwy te są niezmiernie ważne dla etnografa, któremu taka ankietka może dać potrzebny materiał. Prócz tego nazwy określają najściślej przedmiot przy podaniu w odsyłaczu szczegółowego opisu dotyczącego materiału (surowca), techniki, barwy, formy, ornamentu i zastosowania na wsi tego przedmiotu. Natomiast nadawanie dowolnych nazw czy spolszczeń przez badacza wprowadza zamieszanie pojęć, jeżeli np. nazywa się „kilimem“ radziuzkę, lub weretę i t. p. — nie zdając sobie nawet sprawy, że jestto inna technika, inny przedmiot i inne zastosowanie. Oczywiście najlepszą ilustracją jest sam przedmiot zakupiony, co nie powinno wykluczać opisu.

Ustalenie pochodzenia typu tej wytwórczości i nazwisk wytwórców jest bardzo ważne, ale nie zawsze jest możliwe w ramach pobieżnego wywiadu.

Badania winny być prowadzone mniej więcej według następującego szematu:

Przedewszystkiem przystępując do badań, należy ustalić *jednostkę terytorjalną*, w której obrębie prowadzi się badania, a więc czy będzie to wieś, czy gmina.

1. *Wymienić szczegółowo przedmioty*, wyrabiane w danej wsi:

a) płótno lniane, lub konopne, sukno, samodziały (wełn., lniane i konopne), pasiaki, kraciaki, radziuzki, dywany, worety, zapaski, dziobnie liźniki i t. p. (w odsyłaczu podać szczegółowy opis danego przedmiotu o nazwie regionalnej);

b) hafty, (na koszulach, gorsetach, fartuchach, serdakach), koronki;

c) sieci, powrozy;

d) sprzęty, narzędzia rolnicze, warsztaty tkackie, gonty, obręcze, niecki, becзки, balje, łyżki, instrumenty muzyczne, rzeźby ornamentalne i figuralne (świętki), budownictwo;

e) kosze, słomianki, maty, rogoże, kapelusze słomiane, sita;

f) kozuchy, wyroby skórzane, torby, siodła;

*) W jaki sposób to robić, pouczają wydawnictwa: „Muzea Regionalne“, gdzie dział etnografji opracował K. Moszyński, oraz „Wskazówki dla zbierających przedmioty dla Muzeum Etnograficznego Stefana Batorego w Wilnie“ — C. Beaudouin de Courtenay Ehrenkreutz, Wilno 1926. Zakład Etnograficzny U. S. B. w Wilnie.

g) garnki, cegły, kafle, obrazki na szkle, paciorki;

h) wyroby mosiężne i t. p.

Należy również zaznaczyć, czy strój ludowy zachował się w danej okolicy.

2. *Liczba osób (rodzin)*, trudniących się poszczególnym przemysłem. Trzeba przytem wyliczyć, ile osób trudni się nim stale, ile dorywczo obok zajęć na roli. W ostatnim wypadku przy bliższym badaniu dobrze jest podać, ile każdy z nich posiada mórg ziemi. W razie trudności zebrania tego materiału — podać liczby przeciętne.

3. *Surowce i ich pochodzenie*: a) kalkulacja zakupu. W jakiej porze roku najkorzystniej zakupywać surowiec, cena i warunki (gotówką, towarem, na kredyt). Cena surowca w innych porach roku. Wahania cen i ich przyczyny w ostatnich czasach. Czy surowiec kupuje się w stanie gotowym do produkcji czy jako półfabrykat? b) Źródła zakupu surowca (oś wytwórców czy pośredników, na miejscu, albo skąd sprowadzany); c) jaką ilość surowca przerabia jeden wytwórca dziennie.

4. *Produkcja. Czas pracy*. W jakiej porze roku jest sezon pracy w każdej gałęzi przemysłu ludowego?

Ile tygodni, miesięcy w roku i po ile godzin dziennie?

Czy trudniący się danym przemysłem wykonują cały przedmiot sam, czy istnieje podział pracy i specjalizacja?

Higijena. Czy dany przemysł powoduje choroby zawodowe i jakie?

Zatrudnienie, kobiet, małoletnich i starców.

5. *Zarobki i położenie materialne*. Wartość zużytego surowca w ciągu dnia. Wartość wyprodukowanych w ciągu dnia wyrobów?

Dochody z innych źródeł (gospodarstwa rolnego, letników, zbierania jagód i grzybów i t. d.).

Wydatki na mieszkanie, światło, opał, żywność, tytoń i alkohol, ubranie, higijena, mydło i t. d.

6. *Zbyt towaru*. Czy wyroby producenci dostarczają: letnikom, na targi i jarmarki (gdzie), do sklepów, pośrednikom?

Dodatkowe pytania dla badaczy.

Gdzie i od kogo producenci nauczyli się danego przemysłu?

Jakie były przyczyny, że przemysł ten się tu rozwinął?

Upada czy podnosi się i dlaczego?

Ponieważ przemysł ludowy ogarnia niezwykle urozmaiconą wytwórczość, prócz powyższych pytań zasadniczych, należy brać pod uwagę *osobliwości poszczególnych przemysłów* np. w dziedzinie tkactwa podać liczbę warsztatów tkackich (krosien) i kołowrotek, pochodzenie barwników; w zakresie garncarstwa liczbę pieców, sukiennictwa — foluszów i gremplarni, ewentualnie farbiarni.

Jak widzimy, zagadnienia interesujące badacza przemysłu ludowego są nadzwyczaj różnostronne. Jeżeli badacz wypełniający ankietę nie ma możliwości odpowiedzieć na wszystkie te pytania, należy ograniczyć się do dokładnego zaznaczenia miejscowości, podania statystyki wytwórców, wytwórczości w każdym dziale, dokładnego wyliczenia wyrabianych przedmiotów, adresów jeśli nie wytwórców, to osób w danej miejscowości dobrze o nich poinformowanych. Na inne pytania odpowie badacz zależnie od tego, z jakiego punktu widzenia sprawę przemysłu ludowego go interesują.

J. O.

Przegląd orzecznictwa

„DOSTAWA“ MATERJAŁÓW DROGOWYCH.

Przez obowiązek „dostawy“ materiałów, przewidziany w punkcie 2 art. 32 ust. drog. z d. 10 grudnia 1920 r. rozumieć należy obowiązek przewiezienia tych materiałów, nie zaś bezpłatnego ich dostarczenia gminie na potrzeby dróg.

(Wyrok z d. 21 lutego 1934 r. L. rej. 9557/32).

Stanisław Potocki zaskarżył do Najwyższego Trybunału Administracyjnego orzeczenie Przewodniczącego Wydziału Powiatowego Związku Komunalnego w Radomsku z d. 17 września 1932 r. L. 3238, którym oddalono jego odwołanie przeciw wezwaniu urzędu gminy Wielgomłyny o dopełnienie świadczeń szarwarkowych za okres czasu od 1 kwietnia 1932 r. do 1 kwietnia 1933 r. na rzecz tejże gminy. Wezwaniem tem nałożono na skarżącego następujące świadczenia gotówkowe: 1) 1.680 zł. za 210 metrów kamienia granitowego, o ile kamień nie zostanie dostarczony w naturze i 2) 3.150 zł. wzamian za 1.050 dni robocizny w naturze, przyczem dodano, że ustalono cenę dniówki robocizny pieszej na 3 zł., a cenę dniówki zaprzęgowej na 5 zł. (dla furmanki jednokonnej) lub 8 zł. (dla furmanki parokonnej).

Skarżący zarzuca w skardze:

1) że żądanie dostarczenia kamienia do budowy drogi nie mieści się w ramach przepisów art. 29 — 32 ustawy z dnia 10 grudnia 1920 r. o budowie i utrzymaniu dróg publicznych, poz. 32, dz. ust. z 1921 r.,

2) że żądanie odrobienia 1.050 dniówek pieszych przekracza fizyczne możliwości warsztatu gospodarczego skarżącego,

3) że decyzja na odwołanie została wydana przez Przewodniczącego Wydziału zamiast przez właściwą władzę kolegjalną, a mianowicie Wydział powiatowy,

4) że decyzja nie rozprawia się z konkretnymi zarzutami odwołania i

5) że w decyzji nie zamieszczono t. zw. pouczenia prawnego.

Wydział powiatowy w Radomsku zgłosił w odpowiedzi na skargę wniosek o oddalenie skargi, jako nieuzasadnionej.

Najwyższy Trybunał Administracyjny w związku z powyżej streszczonymi zarzutami rozważył, co następuje:

ad 1) Ustawa z dnia 10 grudnia 1920 r., poz.

32 z r. 1921, dz. ust., przewiduje wprawdzie w rozdziale IV świadczenia drogowe w naturze, a w szczególności dla budowy i utrzymania dróg gminnych, lecz w art. 29 te świadczenia określa wyraźnie, jako świadczenia *w robociznie*, którą dzieli na pieszą, czyli ręczną, i zapomocą środków przewozowych, czyli zaprzęgową.

Zasadą więc jest odrobienie przez mieszkańca gminy pewnej ilości dniówek lub dostarczenie zaprzęgu na określoną ilość dni, czyli dostarczenie do robót drogowych *siły* roboczej bądźto ludzkiej, bądźto zwierzęcej lub mechanicznej.

Tej zasady ani nie obala ani nie rozszerza osnowa art. 32. W tym artykule wyjaśnia wprawdzie ustawa, że świadczenia drogowe w naturze mogą polegać:

1) albo na odrobieniu pewnej liczby dni roboczych pieszych lub na dostarczeniu środków przewozowych na czas określony,

2) albo na wykonaniu pewnej ilości roboty lub dostawy materiałów,

lecz osnowa punktu 2 nie może być rozumiana inaczej, jak tylko w ten sposób, że mieszkańiec, posiadający środki przewozowe, zamiast podanego pod punktem 1 dostarczenia tych środków na czas, może być obowiązany do *zwiezienia* temi środkami przewozowymi określonej ilości materiałów potrzebnych do budowy czy utrzymania (naprawy) drogi. Brak atoli wszelkiej logicznej podstawy do tak szerokiej wykładni tego ustępu art. 32, jaką chciałyby stosować urząd gminy oraz władza odwoławcza. Byłaby ona sprzeczna nie tylko z samą instytucją robót szarwarkowych, ale także zarówno z zasadą, wypowiedzianą w art. 29, jakoteż z przepisem art. 31, który, przewidując zamiast świadczeń w naturze na odpowiedni równoważnik pieniężny, jednocześnie zakreśla granice dla tego równoważnika, którymi są pokrycie kosztów *najmu* robocizny lub środków przewozowych. Nic nie wspomina ten artykuł o równoważniku pieniężnym za *materiały drogowe*. Mając na uwadze trudności techniczne, ustawa nawet t. zw. robocizną zaprzęgową ogranicza w ustępie 2 art. 32 do posiadaczy środków przewozowych, gdyby więc mogło być wolą ustawy rozciągnięcie świadczeń *naturalnych* także na świadczenia *materiałne*, to tembardziej musiałaby ustawa te ostatnie ograniczyć do posiadaczy potrzebnych materiałów.

Z tych przesłanek ustawowych zatem należy snuć wnioski o niedopuszczalności nakładania na mieszkańców gminy obowiązku bezpłatnego dostarczenia materiałów do budowy drogi pod postacią „świadczeń drogowych w naturze“.

W tym punkcie zatem zaskarżone orzeczenie byłoby niezgodnie z ustawą. Lecz N. T. A. nie miał na razie powodu do orzeczenia merytorycznego, ponieważ skarżący pod p. 3 wysunął zarzut natury formalnej w płaszczyźnie niewłaściwości władzy orzekającej. N. T. A. zaś zgodnie z zasadą, wypowiedzianą już w wyroku z d. 1 lutego 1934 r. L. rej. 9794/31, zarzut ten uznał za trafny i powodujący uchylenie zaskarżonego orzeczenia...

WARUNKI WYMIARU PODATKU INWESTYCYJNEGO.

1. Wyjątkowym wypadkiem w rozumieniu art. 21 ustawy z dn. 11 sierpnia 1923 r. o tymcz. ureg. finans. komunaln., Dz. Ust. poz. 747, jest niepowszednie wydarzenie wogóle, a zatem także wydarzenie na gruncie życia gospodarczego gminy, związane z nieodzowną potrzebą dokonania inwestycji w pewnym okresie czasu.

2. Przyłączenie do gminy pewnych obszarów gminy sąsiedniej może stanowić wyjątkowy wypadek w myśl art. 21 ustawy z dn. 11 sierpnia 1923 r.

3. Nie jest sprzeczne z art. 21 ust. z dn. 11 sierpnia 1923 r., jeśli podatek inwestycyjny pobiera się według różniczkowanych stóp podatkowych i tylko w stosunku do niektórych podatków samorządowych.

(Wyrok z d. 12 lutego 1934 r. L. rej. 11484/31).

Magistrat m. Lwowa wymierzył Zygfrydowi Miesesowi, właścicielowi realności na Bajkach 27, i in. podatek inwestycyjny za II, III i IV kwartały 1931 r., odwołał zaś od nakazów wymiarowych nie uwzględniał Lwowski Urząd Wojewódzki orzeczeniami z dnia 12 października 1931 r.

Orzeczenia te są przedmiotem skarg do N. T. A., w których skarżący zarzucają, że wymiar i pobór gminnego podatku inwestycyjnego dokonany został z naruszeniem postanowień art. 21 ustępu 2 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymcz. ureg. fin. kom., Dz. Ust. poz. 747, i § 14 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18 marca 1924 r., Dz. Ust. poz. 317, gdyż: 1) podatek inwestycyjny może być pobierany tylko w wyjątkowych wypadkach, to jest tylko w takich, których potrzeba dokonania inwestycji powstaje wskutek nieprzewidzianych okoliczności względnie siły wyższej, np. powódź, pożar, epidemje, klęski elementarne i t. p., gdy tymczasem żadna z tych wyjątkowych i nieprzewidzianych okoliczności we Lwowie nie zaszła, po 2) wszystkie źródła dochodowe miasta nie zostały uprzednio wyczerpane, po 3) podatek został ustanowiony i wymierzony nie w stosunku do wszystkich podatków komunalnych, dopuszczonych ustawą z dn. 11 sierpnia 1923 lecz tylko w stosunku do niektórych, po 4) stopa procentowa podatku jest wygórowana, wynosi bowiem 50% w stosunku do podatku komunalnego od podatku od nieruchomości, przy tej zaś stawce obciążenie realności podatkami komunalnymi przekracza 100% wymiaru na rzecz Skarbu Państwa.

W odpowiedziach władza pozwana i Gmina m. Lwowa, jako interesowana osoba trzecia, wnoszą o oddalenie skarg, jako niezasadnych.

N. T. A. rozważył, co następuje:

1) Art. 20 ustawy o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych z dnia 11 sierpnia 1923 r., Dz. Ust. poz. 747, zawiera generalne postanowienie o dopuszczalności pobierania przez związki komunalne a w ich liczbie również przez gminy miejskie samoistnych podatków, obciążających inne źródła dochodowe oprócz wymienionych w poprzednich artykułach ustawy, z uwzględnieniem art. 21 tejże ustawy.

Art. 21 w ustępie 2 powtarza również postanowienie, że źródeł, które są obciążone podatkami, wymienionymi w ustawie, nie wolno ponownie obciążać samoistnymi podatkami.

Taką więc jest naczelna zasada ustawy.

Od tej zasady art. 21 dopuszcza jeden tylko wyjątek, mianowicie dopuszcza pobór samoistnego podatku, opartego na źródłach już obciążonych, lecz tylko *w wyjątkowych wypadkach* i na ściśle określone inwestycyjne cele, z ograniczeniem poboru tego podatku przez oznaczony okres czasu i do wysokości 50% podatków komunalnych, dopuszczonych ustawą.

Ten zatem wyjątkowy przepis musi być tłumaczony zupełnie ściśle.

W konkretnym wypadku spór toczy się, między innymi, o znaczenie użytego w art. 21 ustawy wyrażenia „w wyjątkowych wypadkach“. Ustawa pojęcia tego nie wyjaśnia, natomiast czynią to rozporządzenia wykonawcze Ministra Spraw Wewnętrznych.

Jedno z nich — z dnia 18 marca 1924 r., Dz. Ust. poz. 317 — w § 14 wyjaśnia, że „podatki inwestycyjne mogą być pobierane w wyjątkowych wypadkach, t. zn. tylko w tych wypadkach, w których potrzeba dokonania inwestycji powstaje wskutek nieprzewidzianych okoliczności, względnie siły wyższej, i których przeprowadzenie jest nieodzowne ze względu na interes publiczny (np. epidemja, pożar, powódź, i t. p.)“.

Skarżący opierają się na tym przepisie, lecz nie może on służyć za podstawę do oceny legalności zaskarżonego orzeczenia, gdyż w czasie miarodajnym nie obowiązywał już w swem pierwotnym brzmieniu; mianowicie przepis ten został znowelizowany rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 19 listopada 1926 r., Dz. Ust. poz. 689, które weszło w życie z dniem 4 grudnia 1926 r.

Spór niniejszy podlega zatem rozstrzygnięciu na podstawie rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 19 listopada 1926 r. Rozporządzenie to za wypadek wyjątkowy uznaje „nieodzowną potrzebę dokonania ze względu na interes publiczny w danym roku budżetowym wydatku na inwestycje, którego związek komunalny nie może pokryć pomimo całkowitego wykorzystania wszystkich innych źródeł dochodowych“.

Z zestawienia tego wyjaśnienia z przepisem ustawy wynika, że rozporządzenie wykonawcze wprawdzie nie rozgranicza ściśle pojęcia wypadku, który, jako taki, jest zjawiskiem o cechach przedmiotowych, od pojęcia potrzeby, która jest wyrazem wymogów gospodarczych, lecz nie ulega wątpliwości, że, określając wypadek jako potrzebę nieodzowną, rozporządzenie miało i mogło mieć na myśli tylko takie potrzeby, które są wynikiem lub skutkiem nie tylko wydarzeń niepowodzonych, ale także wydarzeń na gruncie życia gospodarczego gminy, skoro nieodzowność potrzeby wiąże z danym rokiem budżetowym. Dalsze zaś zastrzeżenia, zawarte w rozporządzeniu, a mianowicie wzgląd na interes publiczny i niemożność pokrycia wydatku pomimo wyczerpania wszystkich innych źródeł dochodowych są tylko naturalną konsekwencją art. 21 ustępu 2.

Z powyższego wynika, że powołane przepisy nie wykluczają zgóry żadnych kategorii potrzeb, któreby mogły być uznane za nieodzowne, lecz wymagają zbadania w każdym poszczególnym wypadku i przy uwzględnieniu stosunków miejscowych okoliczności, mających wskazywać na to, że dany wydatek wiąże się z „wyjątkowym wypadkiem“.

Otóż w sprawie niniejszej gmina m. Lwowa, jak widać z uchwał Rady Miejskiej z dnia 26 lutego i 5 marca 1931 r. umotywowała konieczność wprowadzenia podatku inwestycyjnego nieodzowną potrzebą dokonania w roku 1931/32 rekonstrukcji i ka-

pitalnego remontu jezdni i chodników tak na obszarze dotychczasowego miasta Lwowa, jak i na obszarze gmin, przyłączonych do gminy m. Lwowa rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 11 kwietnia 1930 r., Dz. Ust. Nr. 35, t. j. Kleparkowa, Hołoska małego i in., jakoteż niemożnością pokrycia odnośnych kosztów pomimo wykorzystania wszystkich źródeł podatkowych.

Uzasadniając wprowadzenie podatku „nieodzowną potrzebą“ dokonania szeregu robót inwestycyjnych, gmina miasta powtarza tylko określenie, użyte w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 19 listopada 1926 r., lecz ani w uchwale, ani w zaskarżonym orzeczeniu nie ustalono, jakie niepowodzenie wydarzenie wywołało wogóle nieodzowność potrzeby dokonania projektowanych robót, a w szczególności dokonania ich w roku gospodarczym 1931/32, i pokrycia ich kosztów z podatku inwestycyjnego.

Wprawdzie gmina powołuje się również na przyłączenie do obszaru miasta Lwowa szeregu gmin sąsiednich, która to okoliczność istotnie może być uznana za wydarzenie, podpadające zgodnie z powyższą wykładnią — w myśl przepisu art. 21 ustawy względnie rozporządzenia z dnia 19 listopada 1926 r. — pod pojęcie „nieodzownej potrzeby“, lecz okoliczność ta — oczywiście — może powodować konieczność dokonania i pokrycia z funduszu „inwestycyjnego“ takich tylko robót, które wiążą się ściśle z faktem przyłączenia tych gmin. Lecz akta administracyjne nie zawierają danych, lub ustaleń, jakie projektowane roboty i w jakich rozmiarach są wywołane okolicznością rozszerzenia granic m. Lwowa.

2) Skarżący w odwołaniu podnieśli również zarzut, powtórzony następnie w skardze, że przed wprowadzeniem podatku inwestycyjnego gmina nie wyczerpała wszystkich źródeł dochodowych. Skarżący jednak zarzutu tego niczem nie uzasadnili a nawet rzekomo niewyzyskanego źródła dochodu nie wskazali, natomiast władza pozwana w zaskarżonym orzeczeniu powołała się na uchwałę rady miejskiej z dnia 26 lutego i 5 marca 1931 r., w których stwierdzono wyczerpanie wszystkich źródeł dochodowych gminy. W tym stanie rzeczy temu zarzutowi brak należytego uzasadnienia.

3) Również dalszy wywód skargi o tem, że podatek inwestycyjny winien być ustanowiony w jednakowej stawce w stosunku do wszystkich podatków, dopuszczonych ustawą z dnia 11 sierpnia 1923 r., nie jest trafny.

Wywód ten opierają skarżący na treści § 14 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18 marca 1924 r., który istotnie zawierał tego rodzaju przepis. Lecz przepis ten, nie wpływający zresztą z osnowy art. 21 ustępu 2 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r., nie obowiązywał, jak to już wyżej powiedziane, w czasie miarodajnym w swem pierwotnym brzmieniu, gdyż został zastąpiony późniejszym rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 19 listopada 1926 r. W nowej zaś redakcji § 14 nie zawiera postanowienia ani

o konieczności ustanowienia podatku w stosunku do *wszystkich* podatków dopuszczonych ustawą z dnia 11 sierpnia 1923 r., ani o konieczności stosowania jednakowej stawki, lecz, odrzucając te zasady, zawiera tylko ogólne postanowienie, że podatek inwestycyjny powinien być ustanowiony w formie dodatków do poszczególnych podatków. Takie postanowienie rozporządzenia wypływa zresztą z samej natury inwestycji, skoro korzyści, z nich osiągnane, mogą płynąć w różnym stopniu w odniesieniu do poszczególnych kategorii mieszkańców i podatników, to już ten wzgląd dostatecznie uzasadnia różniczkowanie obciążenia podatkiem inwestycyjnym, zwłaszcza o ile chodzi o poszczególne kategorie podatników. Ponadto także ogólne zasady gospodarczo-finansowe przemawiają za taką wykładnią, albowiem wydatki inwestycyjne, jako wydatki na pokrycie potrzeb nadzwyczajnych o charakterze trwałym, są zasadniczo pokrywane ze źródeł nadzwyczajnych o podobnym charakterze gospodarczym, czyli z pożyczek. Obsługa zaś pożyczek, o ile chodzi o ich amortyzację i oprocentowanie, wywołuje wydatki bieżące w budżetach rocznych, lecz z tego nie wynika, by zapotrzebowanie pokrycia miało być rozkładane na wszystkich podatników powszechnie i równomiernie.

4) Wreszcie za chybiony należało uznać zarzut skargi, że stawka podatku inwestycyjnego, jako zbyt wygórowana, powoduje prawnie niedopuszczalne obciążenie nieruchomości miejskiej, przekraczające 100% obciążenia na rzecz Skarbu Państwa.

Zastosowana bowiem przez władze wymiarowe stawka w wysokości 50% kwoty, przypadającej na rzecz miasta tytułem 75% dodatku komunalnego do państwowego podatku od nieruchomości, znajduje swe prawne uzasadnienie w ustępie 2 § 2 statutu o podatku inwestycyjnym, jakoteż w przepisie art. 21 ustępu 2 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r., który przyjętą 50%-ową normę uznaje za dopuszczalną. Okoliczność zaś, że przy zastosowaniu stawki podatku inwestycyjnego w przyjętej wysokości ogólne obciążenie realności miejskich podatkami komunalnymi przekroczy 100% wymiaru na rzecz Skarbu Państwa, nie czyni również wymiaru podatku inwestycyjnego nielegalnym, ponieważ brak jest przepisu prawnego, któryby wogóle w stosunku do budynków, położonych na obszarze gmin miejskich, zawiebrał tego rodzaju ograniczenia, a skarżący też przepisów takich nie wskazali.

W konkluzji wszystkich powyższych rozważań N. T. A. uznał jedynie, że w zaskarżonych orzeczeniach brak jest należytego uzasadnienia, stwierdzającego, że zachodzi wyjątkowy wypadek, uzasadniający konieczność wprowadzenia przez gminę m. Lwowa na rok 1931/32 podatku inwestycyjnego. Dopatrując się w tem uchybieniu wadliwości postępowania ze szkodą dla skarżących, N. T. A. na podstawie art. 84 p. 3 i 95 ustępu 2 ustawy z dnia 27 października 1932 r., dz. ust. poz. 806, uchylił zaskarżone orzeczenia i zarządził zwrot opłat od skarg.

Sprawy bieżące

WYTACZANIE SPORÓW O WŁAŚCIWOŚĆ PRZED TRYBUNAŁ KOMPETENCYJNY W SPRAWACH DANIN SAMORZĄDOWYCH.

Zdarzają się wypadki, iż płatnicy danin samorządowych, niezadowoleni z wymiaru tych danin, dochodzą swoich roszczeń przeciwko związkom samorządowym na drodze postępowania sądowego, zaś sądy powszechne nie uwzględniają zarzutu niedopuszczalności drogi sądowej i uznają się za właściwe do rozstrzygnięcia tego rodzaju spraw.

Wypadek taki zdarzył się ostatnio na terenie gminy m. Lwowa, gdzie sądy powszechne w dwóch instancjach — na skutek skarg szeregu płatników — orzekły zwrot tymże płatnikom rzekomo niesłusznie pobranych od nich na rzecz gminy m. Lwowa opłat drogowych. Wskutek interwencji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych sprawa ta znalazła się w Trybunale Kompetencyjnym, który trzema, w zasadzie jednobrzmiącymi, wyrokami z dnia 25 stycznia r. b. L. Rej. 3/33, 4/33 i 5/33 orzekł, iż rozstrzygnięcie w sprawach opłat drogowych należy do władz nadzorczych nad związkami samorządowymi, od orze-

czeń zaś tych władz służy skarga do Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

Ponieważ motywy wymienionych wyżej wyroków Trybunału Kompetencyjnego mogą być przydatne zarządom związków samorządowych i władzom nadzorczym nad nimi w wypadkach, podobnych do powyższego, przeto Ministerstwo Spraw Wewnętrznych przytoczyło je w całości w okólniku z dnia 28 marca r. b. Nr. 45 (S. F. 87/1/27).

Trybunał Kompetencyjny zważył co następuje:

„Ochrona praw osób, pociąganych do uiszczenia opłat drogowych, przewidzianych w art. 19 ustawy z 10 grudnia 1920 (Dz. U. R. P. 1921 Nr. 6, poz. 32) utrzymanych w mocy ust. 1 art. 30 ustawy z 11 sierpnia 1923 o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. 1923 Nr. 94, poz. 747 oraz Dz. U. R. P. 1932 Nr. 106, poz. 884) jest unormowana art. 48 powołanej ustawy z r. 1923, na co w statucie gminnym o poborze opłaty drogowej zwrócona była uwaga. Artykuł ten wprowadza dla płatników prawo odwołania się od wymiaru samostnych danin komunalnych, do których należą także opłaty drogowe. O odwołaniu orzekają władze

nadzorcze, wymienione w art. 48; — od orzeczeń zaś władz nadzorczych służy płatnikowi skarga do Najwyższego Trybunału Administracyjnego. Do wprowadzenia i do wymiaru rzeczonych opłat drogowych powołane są w myśl powyższych przepisów ustawowych wyłącznie władze samorządowe, działające pod kontrolą swych władz nadzorczych. Natomiast orzecznictwo sądów powszechnych nie jest ani w sprawie wprowadzenia, ani w sprawie wymiaru opłat drogowych ustawowo przewidziane.

Powodowie opierają wprawdzie żądanie swej skargi, wniesionej do Sądu Okręgowego we Lwowie, na tytule prawnym niesłusznego z bogacenia się gminy miasta Lwowa przez pobieranie opłat i zatrzymywanie ich bez tytułu prawnego. Taka pretensja, aczkolwiek przez powodów dochodzona w formie niesłusznego z bogacenia się przez gminę opłatami, nieprawnie wymierzonymi, jest w istocie rzeczy pretensją publiczno - prawną, gdyż pozwana gmina, pobierając sporne opłaty, nie działała w charakterze podmiotu prawa prywatnego. Nie chodzi bowiem przy wprowadzaniu i poborze opłat drogowych o zaspokojenie prywatno - prawnych roszczeń majątkowych gminy, lecz o zebranie na zasadzie art. 19 ustawy drogowej środków materialnych na cele budowy i utrzymania dróg publicznych, stanowiących dobro publiczne.

Skarga sądowa powodów miałaby tylko wówczas charakter kondykcji z § 1431 k. c., lub charakter skargi o odszkodowanie, gdyby świadczenie, którego zwrotu powodowie dochodzą, oparte było na tytule prywatno - prawnym, gdyż — jak się to z zestawienia § 1431 k. c. z § 1 tegoż kodeksu okazuje, § 1431 k. c. ma zastosowanie jedynie do roszczeń prywatno - prawnych. Skoro jednak gmina pozwana opłaty sporne pobrała z tytułu prawnego - publicznego, a mianowicie, opierając się na art. 19 ustawy drogowej, to opłaty te nie straciły swego charakteru publiczno - prawnego przez to, że Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zgodnie z orzecznictwem Najwyższego Trybunału Administracyjnego uznało, iż rzeczony opłaty nie mają podstawy prawnej w przepisach tegoż art. 19 ustawy drogowej.

W myśl art. 1 § 3 prawa o ustroju sądów powszechnych, sądy te nie sprawują wymiaru sprawiedliwości w sprawach, przekazanych ustawami szczególnymi innym sądom lub władzom. Nie należą więc do właściwości sądów powszechnych sprawy opłat drogowych z art. 19 ustawy drogowej, jako przekazane ustawowo rozpoznaniu władz administracyjnych. Z zasadą tą jest zatem niezgodne dochodzenie przed sądami powszechnymi roszczeń publiczno - prawnych, jako rzekomo prywatno - prawnych, bądź w formie żądania wynagrodzenia szkód, bądź roszczeń z tytułu niesłusznego z bogacenia. O dopuszczalności drogi sądowej rozstrzyga bowiem istota stosunku prawnego, z którego roszczenie wynika, a nie sama tylko prawnego - majątkowa właściwość roszczenia.

Uznając przeto, że przedmiotem powództwa jest w sprawie niniejszej żądanie zwrotu zapłaconej opłaty drogowej, co należy, jak wyżej wyjaśniono, wy-

łącznie do właściwości władz administracyjnych, Trybunał Kompetencyjny w myśl art. 23 ustęp 4 ustawy z dn. 25 listopada 1925 (Dz. U. R. P. Nr. 126, poz. 897) orzekł, że władzą właściwą do rozpoznania sprawy niniejszej jest władza administracyjna, uchylił więc uchwałę Sądu Okręgowego we Lwowie z dn. 28 lutego 1933 oraz Sądu Apelacyjnego we Lwowie z dn. 15 kwietnia 1933“.

Przy sposobności Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zwraca uwagę, że — o ileby w podobnych wypadkach zaistniał w przyszłości spór o właściwość pomiędzy władzą administracyjną (przez którą należy rozumieć również zarząd związku samorządowego) a sądem powszechnym, to na podstawie ustawy z dnia 25.XI.1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 126, poz. 897) należy zapowiedzieć, a następnie ewentualnie wytoczyć spór przed Trybunał Kompetencyjny. Tryb postępowania określony jest w rozdziale III wymienionej ustawy, zaś władzę samorządową, powołaną do zapowiedzenia i wytoczenia sporu, określa ustęp drugi i trzeci art. 29 tejże ustawy; z przepisów tych wynika, że władzą tą na terenie województw centralnych i wschodnich jest wojewoda, na terenie województw południowych — Tymczasowy Wydział Samorządowy w likwidacji, wreszcie na terenie województw zachodnich — wydziały wojewódzkie w Poznaniu i Toruniu.

Wreszcie — jeśli chodzi o termin, wymieniony w art. 11 przytoczonej wyżej ustawy — Ministerstwo Spraw Wewnętrznych nadmienia, że Trybunał Kompetencyjny w jednym z omówionych wyroków (L. Rej. 5/33) zaznaczył, że termin powyższy z art. 11 — jako dotyczący wzajemnego stosunku pomiędzy władzami, a nie stosunku strony do władzy, nie może być pojmowany jako termin prekluzyjny w tem znaczeniu, że niezachowanie go wyłączałoby władzę administracyjną od wytoczenia sporu o właściwość; jest on jedynie terminem porządkowym, mającym na celu zapobieżenie zwłoce w rozstrzygnięciu kwestji właściwości.

UŁATWIENIA OPŁATY ZALEGLYCH SKŁADEK I OPŁAT NA RZECZ INSTYTUCYJ UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH.

W sprawie powyższej ukazała się ustawa z dnia 15 marca 1934 roku (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 237), która przewiduje następujące ulgi:

Za zaległe składki i opłaty ubezpieczeniowe uznaje ustawa należności pieniężne o charakterze ciężarów prawnego - publicznych na rzecz Ubezpieczalni Społecznych, Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych, Zakładu Ubezpieczenia od Wypadków, Zakładu Ubezpieczenia Emerytalnego Robotników i Ubezpieczalni Krajowej w Poznaniu, których termin płatności upłynął przed dniem 1 lipca 1932 roku. Ustawa uznaje ponadto za zaległe składki i opłaty ubezpieczeniowe za czas od 1 lipca 1932 r. do 1 listopada 1933 r., przypadające ubezpieczalniom społecznym od gospodarstw rolnych i leśnych.

Przypadające od wymienionych zaległości odsetki i kary za zwłokę za czas od daty powstania za-

ległości do końca września 1933 r. ulegają bądź całkowitemu umorzeniu, o ile dotyczą należności na rzecz ubezpieczalni społecznych, bądź obniżeniu do 6% w stosunku rocznym, o ile dotyczą należności na rzecz pozostałych instytucyj ubezpieczeń społecznych, przyczem gospodarstwa rolne i leśne korzystają tylko z tych ostatnich ulg.

Ponadto zaległości te ulegają z mocy samej ustawy rozłożeniu na długoletnie raty: W razie hipotecznego zabezpieczenia należności — na raty, płatne w ciągu lat 10, poczynając od dnia 1 lipca 1934 r., przy oprocentowaniu 4½% rocznie, licząc od dnia 1 października 1933 r.; w razie braku zabezpieczenia hipotecznego — na raty, płatne w ciągu 3 lat, poczynając od dnia 1 lipca 1934 r., przy oprocentowaniu 6% rocznie, licząc od 1 października 1933 r.; spłatę zaległych należności, przypadających od *związków samorządowych* i innych osób prawa publicznego — na raty, płatne w ciągu lat 10, od dnia 1 lipca 1934 r. poczynając, przy oprocentowaniu 4½% rocznie, licząc od dnia 1 października 1933 roku.

Minister Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Skarbu w drodze rozporządzeń ustali tryb postępowania oraz szczegółowe warunki stosowania tych ulg i może przyznać, z wyjątkiem płatników, których zaległości są hipotecznie zabezpieczone, dalsze jeszcze ulgi.

Niezależnie od powyższego, Minister Opieki Społecznej może upoważnić instytucje ubezpieczeń społecznych do umorzenia w całości lub w części tych zaległości w przypadkach wyjątkowych, gospodarczo uzasadnionych, a w szczególności, gdyby ściągnięcie zaległych składek i opłat ubezpieczeniowych spowodować mogło ruinę gospodarczą majątku lub przedsiębiorstwa, oraz w przypadkach szczególnie ciężkiej sytuacji finansowej *związków samorządowych*, uznanej za taką przez władzę nadzorczą nad temi związkami.

WYNAGRODZENIE ZA GRUNTY, WYWŁASZCZANE NA RZECZ GMINY.

Ustawa z dnia 15 marca 1934 roku o wynagrodzeniu za grunty, wywłaszczane na rzecz gminy (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 242) odnosi się tylko do gruntów, które odpowiadają wszystkim poniższym warunkom: a) grunty te do dnia wejścia w życie ustawy t. j. do dnia 9 kwietnia r. b. stale były użytkowane na cele publiczne; b) przeznaczone zostały prawomocnym planem zabudowy danego osiedla na ulice, drogi, place, targowiska lub skwery; c) właścicielami gruntów tych są jeszcze te same osoby lub ich spadkobiercy, które były ich właścicielami w dniu oddania gruntów na powyższe cele; d) właściciele powyższych gruntów lub ich spadkodawcy byli w dniu oddania gruntów na cele publiczne albo przed tym dniem właścicielami terenów, przylegających do wymienionych gruntów; e) na gruntach tych niema innych budowli, niż stanowiących własność gminy.

Cena wykupu odpowiadających tym warunkom prywatnych gruntów, wywłaszczanych w granicach osiedli na rzecz gminy, a przeznaczonych na ulice

i drogi gminne wraz z gruntami pomocniczymi, wynosi jedną dziesiątą ich ceny szacunkowej. Przepisu tego nie stosuje się do tych części ulic i dróg, które położone są poza pasem o szerokości 20 m., biegnącym przez środek ulicy lub drogi, przewidzianej w planie zabudowania. Cena wykupu prywatnych placów, targowisk i skwerów, użytkowanych na cele publiczne, a wywłaszczanych w granicach osiedli na rzecz gminy, połowę ceny szacunkowej.

KONTROLA WYSOKOŚCI ODSETEK, PŁACONYCH PRZEZ K. K. O., GMINNE KASY P. - O. I SPÓŁDZIELNIE.

Na mocy rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 30 listopada 1933 roku (Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 733), wydanego na podstawie ustawy z dnia 29 marca 1933 roku (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 255), oraz zarządzeń Ministra Skarbu w tym zakresie wydanych, ustalone były najwyższe granice odsetek od wkładów i innych lokat pieniężnych, płaconych przez Komunalne Kasy Oszczędności, Gminne Kasy Pożyczkowo - Oszczędnościowe, Spółdzielnie oraz Centralną Kasę Spółek Rolniczych.

W sprawie zasad i sposobu wykonywania kontroli wysokości tych wkładów i lokat wydane zostały obecnie dwa rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 23 marca 1934 roku (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 245 i 246), na mocy których ustala się obowiązek umieszczenia w terminie do dnia 24 kwietnia r. b. na widocznym miejscu w lokalach kontrolowanych instytucyj obwieszczeń, wykazujących stopę procentu płaconego od wkładów i innych lokat pieniężnych, oraz obowiązek sporządzania z końcem każdego kwartału i przesyłania odpowiednich wykazów wyznaczonym instytucjom kontrolującym, którym powołane rozporządzenia nadają szereg uprawnień rewizyjnych w tej dziedzinie.

REGULAMIN WYBORCZY DO RAD MIEJSKICH.

W sprawie regulaminu wyborczego do rad miejskich ukazało się, wydane na podstawie art. 41 ust. (1) i art. 129 ustawy z dnia 23 marca 1933 roku, rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 30 marca 1934 roku (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 259).

Wybory do rady miejskiej zarządza w miastach niewydziałonych z powiatowego związku samorządowego starosta, w miastach wydzielonych — wojewoda, w m. st. Warszawie zaś — Minister Spraw Wewnętrznych. Wymienionym władzom przysługuje ogólny nadzór nad czynnościami wyborczymi i z tego tytułu władze te mają, wypływające z art. 67 ustawy samorządowej, prawo inspekcji lub rewizji.

Do przeprowadzenia wyborów ustanawia się główną komisję wyborczą, względnie również okręgowe i obwodowe komisje wyborcze. W skład głównej, okręgowej i obwodowej komisji wyborczej wchodzi przewodniczący, jego zastępca oraz czterech członków i tyluż zastępców, przyczem przewodniczącego, jego zastępcę oraz dwóch członków i ich zastępców, głównej i okręgowej komisji wyborczej

mianuje władza zarządzająca wybory (w m. st. Warszawie — Minister Spraw Wewn., w stosunku zaś do komisji okręgowych analogiczne uprawnienia służą komisarzowi Rządu na m. st. Warszawę), pozostałych zaś członków tych komisji powołuje przełożony gminy, komunikując o tem przewodniczącemu głównej komisji wyborczej; wszystkich członków obwodowych komisji wyborczych powołuje główna komisja wyborcza.

Wyborcy mają prawo zgłaszania do głównej komisji wyborczej list kandydatów na radnych. Liczba kandydatów na poszczególnych listach nie może przekraczać trzykrotnej ilości mandatów radnych, przypadających na dany okrąg wyborczy, zależnie od ilości mieszkańców w myśl art. 34 ustawy samorządowej, (od 12 do 100 radnych). Każda taka lista winna być podpisana własnoręcznie przez co najmniej 1/50 część wszystkich wyborców, wpisanych do spisu wyborców danego miasta lub okręgu, w każdym razie regulamin uznaje liczbę 300 podpisów za wystarczającą. Od decyzji głównej komisji wyborczej, stwierdzających nieważność listy w całości, albo nieważność kandydatów, co do których przewodniczący stwierdził braki i wady, nie służy prawo odwołania.

Głosowanie odbywa się zapomocą kart do głosowania, które zawierać winny numer ewentualnie nazwę jednej z ważnie zgłoszonych list kandydatów oraz nazwiska kandydatów, na których wyborca oddaje głos. Każdy wyborca rozporządza tylu głosami, ilu radnych wybiera się w danym okręgu wyborczym, ma przytem prawo część lub wszystkie rozporządzalne swe głosy oddać na jednego i tego samego kandydata.

Do ustalenia wyniku głosowania regulamin przewiduje podział mandatów pomiędzy listy kandydatów, na podstawie ogólnej ilości ważnych kart do głosowania, poczem o pierwszeństwie i kolejności wyboru do rady miejskiej poszczególnych kandydatów danej listy decyduje kolejna względna wielkość głosów, ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów tej listy. Za zastępców radnych w poszczególnych okręgach wyborczych uznaje się tych kandydatów z danej listy, którzy mandatu nie uzyskali, a otrzymali z kolei największe ilości ważnie oddanych głosów, przyczem liczba tych zastępców nie może przekraczać ilości przypadających na każdą listę mandatów radnych.

REORGANIZACJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO I ZARZĄDÓW OBWODOWYCH FUNDUSZU BEZROBOCIA.

W związku z rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. o zniesieniu państwowych urzędów pośrednictwa pracy i opieki nad wychodźcami (Dz. U. R. P. Nr. 84, poz. 621) i przekazaniem funkcji państwowych urzędów pośrednictwa pracy Funduszowi Bezrobocia wydane zostały trzy rozporządzenia Ministra Opieki Społecznej z dnia 15 marca r. b., opublikowane w N-rze 22 Dz. Ustaw pod poz. 166, 167 i 168. Pierwsze z tych

rozporządzeń zawiera regulamin Zarządu Głównego i zarządów obwodowych Funduszu Bezrobocia; drugie dotyczy przekazania czynności zniesionych państwowych urzędów pośrednictwa pracy i opieki nad wychodźcami Funduszowi Bezrobocia; trzecie zawiera przepisy o biurach pośrednictwa pracy Funduszu Bezrobocia.

Według pierwszego z powyższych rozporządzeń — Zarząd Główny Funduszu Bezrobocia składa się z przewodniczącego i jego zastępcy oraz 17 członków, w tem 4 przedstawicieli samorządów, delegowanych przez centralne zrzeszenia związków samorządowych, w skład zaś obwodowego zarządu Funduszu Bezrobocia wchodzi przewodniczący oraz 7 członków, wśród nich dwóch przedstawicieli samorządu, delegowanych przez zainteresowane związki samorządowe.

Do zadań obwodowego zarządu Funduszu Bezrobocia, określonych w § 24, należy m. in. — w myśl p. 9 tegoż paragrafu — „powierzenie za zgodą Zarządu Głównego niektórych czynności w zakresie zabezpieczenia na wypadek bezrobocia i w zakresie pośrednictwa pracy — związkom samorządowym lub instytucjom prawnopublicznym, jakoteż odwoływanie w tym samym trybie udzielonych uprawnień“.

WPROWADZENIE W ŻYCIE NA NIEKTÓRYCH OBSZARACH PAŃSTWA USTAWY O NADZORZE NAD BUHAJAMI.

Ustawa z dnia 28.X.1925 r. o nadzorze państwowym nad buhajami (Dz. U. R. P. z r. 1933 Nr. 10, poz. 69), która przewiduje pewne świadczenia również ze strony związków samorządowych, rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 12 marca r. b. (Dz. U. R. P. Nr. 25, poz. 183) wprowadzona została w życie z dniem 25 marca r. b. na obszarze:

powiatu bocheńskiego, gmin Bączalka, Błażkowa, Brzostek, Budowa, Dęborzyn, Dębowa, Głobikówka, Grudna Dolna, Grudna Górna, Januszkowice, Jodłowa, Kamienica Dolna, Kamienica Górna, Klecie, Nawsie Brzostockie, Opacionka, Przeczycza, Siedliska, Skurowa, Smarzowa, Wola Brzostocka i Zawadzka w powiecie jasielskim oraz powiatów krakowskiego, myślenickiego i ropczyckiego w województwie krakowskim;

gmin Bełżyce, Bychawa i Jastków w powiecie lubelskim, gmin Czuryły, Domanice, Królowa Niwa, Krześlin, Łosice, Mordy, Niwiski, Sarnaki, Skórzec, Stara Wieś, Stok Ruski, Wiśniew, Wodynie, Zbuczyn i Żeliszew w powiecie siedleckim w województwie lubelskim;

gmin Kamień, Marchwacz, Opatówek, Pamięcin, Staw i Zborów w powiecie kaliskim, gmin Dobroń, Górka Pabjanicka i Widzew w powiecie łaskim oraz gminy Brzeźno w powiecie sieradzkim w województwie łódzkim;

powiatu rzeszowskiego z wyjątkiem gmin włączonych do tego powiatu z byłego powiatu strzyżowskiego oraz powiatu rawskiego w wojew. lwowskim;

gminy Horodyszcze w powiecie baranowickim oraz gminy żyrowice w powiecie słonimskim w województwie nowogródzkim;

powiatów poznańskiego, śremskiego, wolsztyńskiego i wrzesińskiego w województwie poznańskim; gminy Głuchów w powiecie skierniewickim w wojew. warszawskim;

gminy Tuczyn w powiecie rówieńskim oraz gmin Olesk, Poryck i Werba w powiecie włodzimierskim w województwie wołyńskim.

PRZYROST NATURALNY LUDNOŚCI W POLSCE W 1933 R.

W zeszycie 10 Wiadomości Statystycznych z roku bieżącego znajdujemy ciekawe dane, dotyczące małżeństw, urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego za lata od 1925 — 1933 oraz za IV kwartał 1933 r. Według publikowanych danych ruchu ludności w Polsce w 1933 r. przedstawiał się następująco:

Zawarto małżeństw	273.874
Urodzeń żywych było	868.675
Zgonów ogółem	466.210
W tem zgonów niemowląt	111.229
Przyrost naturalny wynosi	402.465

Największa liczba zawartych małżeństw przypada na rok 1930, a mianowicie 300.421. W latach następnych liczba ta spada i w roku 1933, podnosi się do 273.874 (rok 1932 — 270.277). W okresie od 1925 — 1933 r. mieliśmy najniższą liczbę zawartych małżeństw w 1925 r., wynoszącą 238.582. W tymże 1925 r. mieliśmy 1.036.660 urodzeń żywych, w 1930 r., a więc w roku, w którym zawarto największą liczbę małżeństw, mieliśmy już tylko 1.015.834 urodzeń żywych. W roku 1933 osiągnęliśmy w ciągu ostatniego dziesięciolecia najniższą cyfrę urodzeń (868.675), mając do zanotowania spadek zgonów w porównaniu z 1925 r. o 26.038, a zgonów niemowląt w porównaniu z 1927 r. o 33.581. Przyrost naturalny, wynoszący w 1925 r. 544.412, wyrażał się w 1933 r. cyfrą 402.465, a więc zmniejszył się o 141.947.

KURSY - KONFERENCJE DLA RACHMISTRZÓW BIUR WYDZIAŁÓW POWIATOWYCH.

Analogicznie do lat ubiegłych Związek Powiatów R. P. w porozumieniu z właściwymi urzędami wojewódzkimi (wydziały samorządowe) zorganizował w marcu r. b., kursy-konferencje dla rachmistrzów biur wydziałów powiatowych. Tym razem urządzono kursy tylko dla województw południowych i zachodnich, gdzie po wydaniu rozporządzenia z dn. 6.XII.1932 r. o kasowości i rachunkowości związków komunalnych i po wprowadzeniu instrukcyj kasowo-rachunkowych najbardziej zmienił się system rachunkowości.

• Kursy-konferencje odbyły się:

w Poznaniu w dn. 5—7.III, dla powiatów woj. poznańskiego przy udziale 91 uczestników,

Na 1.000 mieszkańców przypadało w 1933 r. 8,3 małżeństw, 26,5 urodzeń żywych, 14,2 zgonów i 12,6 osób przyrostu naturalnego (w 1925 r. — 18,5). Na 100 urodzeń przypadało w 1933 r. 12,8 zgonów niemowląt (1927 r. — 15,1).

Przyrost naturalny w 1933 r. w cyfrach absolutnych przedstawia się według wyznań następująco:

rzymsko - katolickie	260.523
grecko - katolickie	45.506
prawosławne	62.471
ewangelickie	4.160
mojżeszowe	26.630
inne	3.175

Największy przyrost ludności wykazują prawosławni, gdyż na 1.000 mieszkańców przyrost naturalny wśród nich wynosi 15,4, następnie grekokatolicy — 13 osób, rzymsko - katolicy — 12,6. Przyrost naturalny ludności żydowskiej jest znacznie mniejszy od przyrostu ludności powyższych trzech wyznań chrześcijańskich i wynosił w 1933 r. 8,7 osób na 1.000 mieszkańców. Jeszcze mniejszy przyrost naturalny wykazują ewangelicy, bo tylko 4,8 osób na 1.000 mieszkańców.

Jeśli weźmiemy pod uwagę śmiertelność, to otrzymamy całkiem odmienny stosunek. Na tysiąc mieszkańców przypadało zgonów u grekokatolików 18, rzymsko-katolików — 14,5, ewangelików — 14,9, prawosławnych — 14,1 i u żydów — 10. Również w podobnym stosunku wyraża się liczba zgonów niemowląt. Na 100 urodzeń było zgonów niemowląt: u grekokatolików — 16,8, ewangelików — 16,1, katolików — 13, prawosławnych — 12 i u żydów — 4,8.

Z przytoczonych cyfr wynika, iż sytuację przyrostu naturalnego ratuje zmniejszenie się liczby śmiertelności zarówno wśród dorosłych (zgonów ogółem), jak i wśród niemowląt. Na daleką metę nie jest to zjawisko pocieszające, gdyż w pewnym okresie ma się do zanotowania przewagę ludzi dorosłych nad dziećmi i dorastającymi, a z czasem, dorosli dożywający wskutek zmniejszenia się śmiertelności podeszłego wieku, a więc element, nie zarabiający na swe utrzymanie, staje się ciężarem warstwy produkcyjnej.

w Krakowie w dn. 14—17.III, dla powiatów woj. krakowskiego przy udziale 76 uczestników,

w Toruniu w dn. 22—24.III, dla powiatów woj. pomorskiego przy udziale 75 uczestników,

we Lwowie w dn. 26—27.III, dla powiatów woj. lwowskiego i części woj. tarnopolskiego przy udziale 43 uczestników,

w Stanisławowie w dn. 28—29.III, dla powiatów woj. stanisławowskiego i części woj. tarnopolskiego przy udziale 27 uczestników.

Ogółem w kursach wzięło udział 312 osób. Uczestnikami kursów-konferencji poza rachmistrzami wydziałów powiatowych byli również inspektorzy samorządu gminnego oraz rachmistrze z niektórych miast.

**OPIEKA SPOŁECZNA I ZDROWIE PUBLICZNE
W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM.**

Opieka zakładowa na terenie województwa lubelskiego wykonywana była w roku 1932/33 przez 74 zakłady opiekuńcze zamknięte, z czego dla dzieci i młodzieży — 45 (w tem 2 żłobki dla niemowląt) i 29 zakładów dla dorosłych.

Z wykazanej liczby zakładów opiekuńczych było:

- a) 25 zakładów samorządowych — w tem 13 zakładów dla dzieci i młodzieży, 2 żłobki dla niemowląt, oraz 10 zakładów dla starców,
- b) 25 zakładów prywatnych, w tem 16 zakładów dla dzieci i 9 dla starców i kalek,
- c) 11 zakładów fundacyjnych, w czem 1 zakład dla dzieci i 10 zakładów dla starców i kalek,
- d) 6 zakładów zakonnych dla dzieci,
- e) oraz 7 burs dla młodzieży kształcącej się w szkołach zawodowych średnich.

Z powyższej liczby zakładów w roku 1932/33 zostały zlikwidowane dwa zakłady samorządowe dla dzieci i jeden zakład prywatny.

Wyszczególnione powyżej zakłady zapewniały w roku sprawozdawczym opiekę 2920 pensjonariuszom, w tem dzieci i młodzieży było 2156 osób, dorosłych — 764 osoby.

Dla ułatwienia samorządom spełnienia ich obowiązków z działu opieki zamkniętej oraz usprawnienia tego działu opieki przez odpowiednią selekcję dzieci organizację zakładów specjalnych, w roku 1932/33 powołany został do życia Wojewódzki Związek Międzykomunalny Opieki Społecznej. Do dnia 1.IV.1933 r. zgodnie z realizacją powziętego przez ten Związek planu, pod Zarząd Związku przeszły 2 Zakłady opiekuńcze samorządowe, mianowicie: 1) Dom Pracy Dobrowolnej w Jabłecznej, powiatu Biała oraz 2) Sierociniec im. Marszałka J. Piłsudskiego w Stoku Lackim pod Siedlcami.

Obecnie województwo lubelskie posiada 41 szpitali (w tem 2 lecznice prywatne, 1 szpital psychiatryczny i 1 szpital weneryczny).

Szpitala województwa lubelskiego są przeważnie szpitalami ogólnymi i tylko dwie prywatne lecznice w Lublinie, szpital psychiatryczny w Chełmie i szpital weneryczny w Lublinie są zakładami specjalnymi.

Wszystkie szpitale posiadały w roku sprawozdawczym 2.581 łóżek z podziałem na:

wewnętrzne	735	dla umysłowo chorych w szpitalach ogólnych	265
chirurgiczne	582	gruźlicze	84
zakaźne	392	weneryczne i skórne	96
położnicze	192	oczne	31
ginekologiczne	91	inne	93

Z 41 ogólnej liczby szpitali czynnych w roku 1932/33 na terenie województwa, 28 szpitali było szpitalami samorządowymi lub znajdującymi się pod zarządem związków komunalnych (26 ogólnych, 1 weneryczny i 1 psychiatryczny), a pozostałe 13 szpitali fundacyjnymi, społecznymi i prywatnymi.

Łóżek szpitalnych wypada:

	w szpit. samorz.	w szpit. niesam.
na 1 lekarza	28,8	20,6
„ osobę personelu pomocniczego	15,4	13,7
„ „ „ „ niższego	10,8	8,8
„ „ „ „ administracyjnego	38,2	29,8
„ „ „ „ gospodarczego	11,7	10,6

W roku 1932/33 we wszystkich szpitalach ogólnych i w szpitalu wenerycznym leczono 28,057 chorych w ciągu 495,738 dni t. j. przeciętny pobyt jednego chorego w szpitalu równał się przeciętnie 17,6 dnia.

Powyższe liczby przy podziale na szpitale samorządowe i niesamorządowe przedstawiają się w następujący sposób:

	szpitale samorządowe	szpitale niesamorządowe
leczono, było osób	19.498	8.559
dni leczenia	324.658	171.080
przeciętna na jednego chorego	11,5	19,9

Porównując wszystkie poprzednie liczby widzimy, iż wypada rocznie:

	w szpital. samorz.		w szpital. niesamorz.	
	chorych	dni lecz.	chorych	dni lecz.
na 1 lekarza	367,4	6125,6	204,2	4073,3
„ „ osobę personelu pomoc.	196,8	3279,2	135,8	2715,5
„ „ „ „ niższego	138,2	2302,5	87,3	1766,1
„ „ „ „ adminis.	487,4	8116,4	295,1	5899,3
„ „ „ „ a gospod.	148,8	2478,3	105,6	2112,0

**BUDŻETY POW. ZWIĄZKU SAMORZ. W OSTROWI MAZ.
(WOJ. BIAŁOSTOCKIE) NA R. 1934/35.**

Rada Powiatowa w Ostrowi Mazow. na posiedzeniu w dniu 10 marca r. b. uchwaliła budżet administracyjny pow. zw. sam. na r. 1934/35 ogółem na sumę 458.541,45 zł., po stronie wydatków i dochodów, budżet szpitala powiatowego na sumę 35.652,06 zł. oraz budżet schroniska dla sierot na sumę 30.759,6 zł.

**OPLATY ZA URZĘDOWE BADANIE ZWIERZĄT
RZEŹNYCH I MIĘSA.**

Rada Powiatowa w Ostrowi Maz. (woj. Białostockie) na posiedzeniu w dniu 10 marca r. b. uchwaliła pobierać, poczynając od 1.IV.1934 r., następujące opłaty od posiadaczy zwierząt, poddanych urzędowemu badaniu:

od wołów — 5 zł. od sztuki, buhai, krów i jałowizny — 4 zł., cieląt — 1,5 zł., świń z trychinoskopją — 4,5 zł., owiec i kóz — 0,5 zł.

Wpływy z opłat za badanie mają być obracane przede wszystkim na pokrycie kosztów, związanych z badaniem. Wydział Powiatowy jest upoważniony do obniżania stawek powyższych opłat, o ile to uzna za stosowne.

**W SPRAWIE POBIERANIA OPLAT ROGATKOWYCH
I PLACOWYCH.**

Rada Powiatowa w Suwałkach (woj. Białostockie) na posiedzeniu w dniu 9 marca r. b. uchwaliła dezyderat, ażeby od osób, od których pobrano przy wjeździe z inwentarzem do miasta opłaty rogatkowe, nie pobierać następnie opłat placowych.

**PLAN FINANSOWO - GOSPODARCZY POWIATOWEGO
KOMITETU BUDOWY SZKÓŁ W OPATOWIE (WOJ. KIE-
LECKIE) NA ROK 1934/35.**

Wiosną 1933 r. powstał powiatowy komitet budowy szkół, jako organ specjalny pow. zw. sam. w Opatowie. Celem Komitetu jest przeprowadzanie racjonalnej budowy szkół i budynków instytucyj kulturalno-oświatowych na terenie całego powiatu, zgodnie z projektami sieci szkolnej powiatowej. Budynki te są wykonywane na podstawie projektu Min. W. R. i O. P.; są one drewniane, średni koszt ich budowy wraz z robotami terenowymi wynosi około 18 zł. za 1 m.³ zabudowanej powierzchni.

Na rok 1934/35 są przewidziane następujące wpływy na rzecz Komitetu:

kwoty zadeklarowane przez 7 gmin, które przystąpiły do Komitetu	35.200 zł.
podatek inwestycyjny uchwalony przez Wydz. Pow.	25.000 „
subsydjum z Tow. Pop. Budowy Publ. Szkół Powsz.	20.000 „
pożyczka z Tow. Pop. Budowy Publ. Szkół Powsz.	35.000 „

Razem 115.000 zł.

W roku 1934/35 projektowane są następujące prace:

wykończenie budowy szkoły w Opatowie kosztem	42.500 zł.
budowa szkół w 3 gminach	72.700 „

Razem 115.200 zł.

OPLATY KANCELARYJNE OD PODAŃ.

Rada Powiatowa w Radomsku (woj. Łódzkie) uchwaliła pobierać w roku budżetowym 1934/35 opłaty kancelaryjne od wszelkich podań wnoszonych do urzędu powiatowego. Wyso-

kość tych opłat została ustalona w następującej wysokości: od podań — 3 zł., od podań w sprawach podatkowych: do 100 zł. — 1 zł., do 1.000 zł. — 3 zł., do 10.000 zł. — 5 zł., od podań w sprawach kosztów leczenia — 1 zł., opłaty wydawanych zaświadczeń — 1 zł. Ubodzy wolni są od uiszczania wymienionych opłat.

ZORGANIZOWANIE OŚRODKA ZDROWIA W ŻYWCU (WOJ. KRAKOWSKIE).

Tymczasowy Wydział Powiatowy w Żywcu na posiedzeniu w dniu 25.I r. b. uchwalił zorganizować Ośrodek Zdrowia w Żywcu oraz zatwierdził statut tego Ośrodka. Ośrodek Zdrowia działalnością swą obejmuje obszar całego powiatu Żywieckiego.

W SPRAWIE RACJONALNEGO ZAKŁADANIA SĄDÓW I OBSADZANIA DRÓG DRZEWAMI.

Na posiedzeniu Rady Powiatowej w Wys. Mazowieckiem (woj. Białostockie) w dniu 15 marca r. b. omawiano m: in. sprawę racjonalnego zakładania sadów w powiecie oraz obsadzania dróg drzewami. Stwierdziwszy, że sadownictwo w powiecie nie było dotychczas otoczone należytą opieką, postanowiono zwrócić się do Izby Rolniczej o ustalenie odmian drzew owocowych, odpowiednich dla gleby pow. Wys. Mazowieckiego. Wykaz tych odmian podany zostanie do wiadomości zainteresowanych za pośrednictwem zarządów gminnych i sołtysów. W sprawie obsadzania dróg drzewami uchwalono propagować sadzenie tylko takich gatunków drzew, które przynoszą korzyści, a więc przedewszystkiem sadzenie drzew morwowych, lip i akacji.

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI POW. ZW. SAM. W OLKUSZU (WOJ. KIELECKIE) W ZAKRESIE ZDROWIA PUBLICZNEGO W 1932/33 R.

W okresie sprawozdawczym pow. zw. sam. skasował wszystkie przychodnie sanitarno - lekarskie w powiecie. Leczeniem ubogich chorych na gruźlicę i jaglicę zajmowało się Tow. Przeciwgruźlicze, subwencjonowane przez Urząd Wojewódzki. Akcja walki z chorobami zakaźnymi na terenie powiatu prowadzona była bardzo energicznie. W okresie sprawozdawczym zaszczepiono ochronnie przeciw ospie — 8.780 osób, durowi brzuszemu 650 osób, płonicy i błonicy 65, innym — 12 osób, przeprowadzono dezynfekcji szkół i mieszkań 185. Propaganda higieny prowadzona była przez kierownictwo szkół oraz Ośrodek Zdrowia w Olkuszku. Prowadzono b. energiczną akcję w dziedzinie dozoru nad żywnością i podniesienia stanu sanitarnego osiedli. W szpitalu powiatowym w Olkuszku w okresie sprawozdawczym leczono 1871 osób, dni leczenia było 30.816.

POŻARNICTWO W POW. OLKUSKIM (WOJ. KIELECKIE) W 1932/33 R.

W dniu 31 marca 1933 r. w powiecie Olkuskim było 86 straży pożarnych o 2397 czynnych członkach. Poza należytem wyposażeniem w sprzęt pożarniczy straże miały 5 świetlic, 3 biblioteki, 11 kół teatralnych, 8 orkiestr. Związek Okręgowy straży posiada instruktora pożarniczego, który kontroluje stan taborów strażackich, sprawność drużyn strażackich oraz bierze czynny udział w organizowaniu zjazdów, zawodów, kursów, przeszkoleń, odpraw i t. d.

W roku sprawozdawczym zorganizowano: 43 odpraw i konferencji, 49 przeszkoleń, 10 zawodów zespołowych, zawody jednostkowe we wszystkich strażach, manewry pożarniczo - gazowe, 10 zjazdów pożarniczych.

PLAN PRACY POW. ZW. SAM. W OPATOWIE (WOJ. KIELECKIE) NA R. 1934/35 W ZAKRESIE ZDROWIA PUBL. I OPIEKI SPOŁECZNEJ.

Nad stanem sanitarnym powiatu czuwać będzie lekarz powiatowy przy pomocy powiatowego nadzorca zdrowia i 2 nadzorców rejonowych. Czynności służby zdrowia polegają na zapobieganiu szerzenia się ostrych chorób zakaźnych drogą

szczępień oraz sprawowaniu nadzoru nad stanem sanitarnym studzien, ulic, placów, podwórzy oraz miejsc wyrobu i sprzedaży artykułów żywnościowych. Zwalczenie chorób zakaźnych prowadzić będzie istniejąca przychodnia powiatowa. W r. 1934/35 projektuje się otwarcie drugiej przychodni. W dalszym ciągu pow. zw. sam. utrzymywać będzie szpital powiatowy na 66 łóżek oraz 5 punktów akuszeryjnych.

Działalność pow. zw. samorz. w zakresie opieki społecznej ulegnie zasadniczej zmianie. Prowadzony dotąd zakład zamknięty dla starców, który wymagał dość znacznych wydatków, został zlikwidowany z dniem 31 marca r. b. Starcy niedołężni, wymagający stałej opieki, mogą być umieszczani w szpitalu powiatowym za opłatą — specjalnie dla tej kategorii osób obniżoną — 1,5 zł. Ze względu na brak funduszy nieprzewidziano również w preliminarzu budżetowym na r. 1934/35 subsydjum dla Wojewódzkiego Komitetu Społecznego na budowę sanatorium.

BUDŻETY ADMINISTRACYJNE ORAZ BUDŻETY DROGOWE GMIN WIEJSKICH POW. DZIŚNIEŃSKIEGO (WOJ. WILEŃSKIE) NA R. 1934/35.

Wydział Powiatowy w Głębokiem na posiedzeniu w dniu 15 lutego r. b. zatwierdził budżety administracyjne oraz budżety drogowe (świadczenia drogowe w naturze) gmin wiejskich powiatu na r. 1934/35.

Budżety te przedstawiają się następująco:

Nazwa gminy	Budżety administracyjne po stronie wydatków i dochodów	Budżety drogowe (świadczenia drogowe w naturze w przeliczeniu na gotówkę)
Dokszycze	27 837 zł.	13.540 zł.
Głębokie	62.389 „	30.500 „
Hermanowicze	40.074 „	18.500 „
Holubicze	32.231 „	15.800 „
Jazno	38.615 „	16.800 „
Łużki	44.750 „	16.900 „
Mikołajewo	43.051 „	19.500 „
Parafjanów	44.028 „	18.254 „
Porpliszczce	33.496 „	18.588 „
Plisa	39.637 „	24.000 „
Prozoroki	54.838 „	14.500 „
Szarkowszczyzna	36.546 „	19.000 „
Zalesie	28.774 „	15.365 „
Razem	526.266 zł.	241 247 zł.

Ogółem budżety administracyjne oraz budżety drogowe gmin wiejskich na r. 1934/35 wynoszą sumę 767.513 zł. Z zestawień powyższych widać, że budżety drogowe gmin stanowią około 50% budżetów administracyjnych gmin na rok 1934/35.

WODOCIĄGI I KANALIZACJA W KONINIE (WOJ. ŁÓDZKIE).

Rada Miejska m. Konina uchwaliła przystąpić do budowy w mieście wodociągów i kanalizacji. W początkach m. kwietnia r. b. odbyła się uroczystość poświęcenia miejsca, na którym stanie elektor i wieża ciśnień.

STAN ZADRZEWIENIA MIASTA ŁODZI.

Jak wynika ze sprawozdania, sporządzonego przez wydział plantacji miejskich Zarządu m. Łodzi, miasto posiada 21.000 drzew; zadrzewionych ulic i placów jest 314 na długości 100 km.; parków i ogrodów do użytku publicznego — 7 o łącznej przestrzeni 95,39 ha. Łącznie z lasem na terenie budowy parku ludowego na Polesiu Konstantynowskim ogółem tereny, będące pod zarządem plantacji miejskich wynoszą 380 ha. Poza plantacjami miejskimi miasto posiada tereny sportowe i ogrody szkolne, około 125 ha parków i ogrodów prywatnych. Dla celów rozszerzania i utrzymania plantacji miejskich, miasto posiada własny zakład szkółek drzew i krzewów o powierzchni 28 ha oraz zakład hodowli roślin kwietnikowych na przestrzeni 6,8 ha.

WYKONANIE SZARWARKU W POW. ŚWIĘCIAŃSKIM (WOJ. WILEŃSKIE) W R. 1933.

Wykonanie wymierzonego przez gminy pow. Święciańskiego szarwarku przedstawia się następująco:

Nazwa gminy	Wymierzono szarwarku dni pieszych na r. 1933	Wykonano dni pieszych	szarwarku co stanowi % wymierzonego szarwarku	Wpłynęło ekwiwal. w zł.
Daugieliska	23.333	21.039	91	751,3
Dukszańska	13.885	12.151	87	257,15
Hoduciska	18.000	15.761	87	1323,9
Podbrodzka	12.340	9.360	76	1512,36
Kiemieliska	10.192	5.533	54	77,17
Komajska	13.012	9.794	75	123,—
Łyntupska	14.221	11,056	78	564,71
Koptyniańska	9.625	8.664	80	1404,53
Melegjańska	12.276	11.750	95	96,81
Święciańska	12.878	10.429	81	690,19
Świrska	15.407	11.453	74	417,04
Szemetowszczyzna	8 441	5.947	70	12,29
Twrecka	9.356	9.168	97	416,17
Zukojnie	10.332	7.512	72	693,38
Razem	183.298	149.617	82	8.340,—

Przyjmując, że cena dniówki przeciętnie wynosi 1,20 zł., wartość wykonanego szarwarku równa się sumie około 180 tys. zł., wraz z ekwiwalentem za nieodrobiony szarwark około 188.000 zł.

Ważniejsze roboty wykonane tym szarwarkiem na drogach gminnych w okresie sprawozdawczym są następujące: wybrukowano dróg ogółem 18.914 m², 4.407 m b., wyżyrowano 79,93 km., posadzono 5.328 sztuk drzewek, dostarczono 5.696,7 m³ kamieni.

III-CI POLSKI ZJAZD NAUKOWEJ ORGANIZACJI.

W zimie 1934/35 roku odbędzie się w Warszawie III-ci Polski Zjazd Naukowej Organizacji. Program Zjazdu przewiduje referaty na tematy dowolne z zakresu naukowej organizacji, omawiające bądź zagadnienia teoretyczne, bądź zastosowanie praktyczne naukowej organizacji w każdej dziedzinie życia gospodarczego.

Wszelkich informacji udziela biuro Polskiego Komitetu Naukowej Organizacji, Warszawa, ul. Mokotowska 53, tel. 838-13 w godz. między 10 — 13.

Wiadomości gospodarcze

KURSY WALUT.

(Notowane na giełdzie warszawskiej w dn. 11. IV. 1934 r.).

1 dol. St. Zjedn. — 5.32 zł. — 5,26 zł.
100 frank. szwajc. — 171.86 — 171 00 zł.
1 funt. szterl. — 27.46 — 27.20 zł.
100 frank franc. — 35.02 zł. — 34 84 zł.

PAPIERY PROCENTOWE.

(Notowane na giełdzie warszawskiej w dniu 11. IV. 1934 r.).

4 proc. pożyczka inwestycyjna 108.25 zł. 3 proc. pożycz. państw budow 43.90 zł., 4 proc. państwowa pożycz. premjowa dolarowa zł. 53.25, 8 proc. Listy Zastawne Banku Gospodarstwa Krajowego 94 zł. (w złotych w złocie = 161.68 zł. obieg.). 8 proc. obligacje Banku Gospodar. Krajowego 94 zł. (w zł. w złocie = 161.68 złotych obieg.). 7 proc. Listy Zastawne Banku Gospodarstwa Krajowego 83.25 zł. 7 proc. obligacje Banku Gospodar. Krajow. 83.25 zł. 8 proc. Listy Zastawne Banku Rolnego 94.00 (w złotych w złocie = 161.68 złotych obiegowym). 7 proc. Listy Zastawne Bank Roln. 83.25 zł. 4 1/2 proc. Listy Zastawne Ziemskie 48.50 zł. 4 1/2 proc. obligacje Polskiego Banku Komunalnego III i IV em. 00.— zł. 4 1/2 proc. Listy Zastawne m. Warszawy 53.50 zł. 8 proc. Listy Zastawne m. Warszawy 53.25 8 proc. Listy Z. m. Piotrkowa 00.00 zł. 8 1/2 proc. Listy Zastawne m. Łodzi 49.00 zł., 8 proc. Listy Z. m. Lublina 000.0. 8 1/2 proc. L. Z.m. Kielc 00.00.

Akcje Banku Polskiego 81.00 zł.

Kurs urzędowy 1 grama czystego złota 5.9244 zł.

CENY ZBOŻA.

(Ceny za 100 kg. franko stacja załadowania).

W dn. 11. IV. 1934 r. Warszawa.

Zyto 14.25 — 14.75 zł.
Pszenica 20.00 — 19.50 zł.
Jęczmień 13.75 — 14.25 zł.
Owies 11.50 — 20.25 zł.

NABIAŁ.

(Od dnia 9. III. 1934 r. Warszawa).

Mleko niezbiernane: Cena za 1 litr. mleka w hurcie 0.21 zł. Masło: za 1 kg. w hurcie: wyborowe luksusowe 3.50 zł., mleczarskie deserowe II gat. 3.20 zł., mleczarskie solone 3.30 zł., ośłkowe 2.80 zł.

Ceny masła w detalu rozumieją się o 15% więcej cen hurtowych Jaja świeże za sztukę 0.08 zł.

Książki, broszury, ulotki i czasopisma, wszystkie druki, książki i pomoce do rachuby, materiały piśmienne oraz pomoce biurowe należy nabywać w Samorządowym Instytucie Wydawniczym w Warszawie, Świętokrzyska 13.

Poradnik samorządowy

1. Pytanie: B. wójt gminy Pawłów zapytuje:

1) jak się przedstawia sprawa likwidacji byłych kas gminnych pożyczkowo - oszczędnościowych i jakie są widoki wycofania oszczędności, złożonych w tych kasach,

2) do kogo należy wyspa, powstała na Wiśle wskutek oderwania przez rzekę części gruntu, należącego do pytającego,

3) czy słusznym jest zarządzenie władz, które wydzierzały rybołówstwo w Wiśle w obrębie wsi,

której miała prawo łowienia ryb, zawarowane w tabeli likwidacyjnej.

Odpowiedź: 1) Projekt rozporządzenia w sprawie likwidacji dawnych gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych, opracowany przed kilku laty przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, nie został jeszcze dotąd zrealizowany; trudność ostatecznego załatwienia sprawy wynika z niemożności znalezienia takiego rozwiązania zagadnienia, któreby zadowolilo zarówno wierzycieli jak i dłużników kas. Jak

wiadomo, punktem wyjścia powyższego projektu jest rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej o przechowaniu zobowiązań prywatno - prawnych (t. zw. lex Zoll), widoki więc wycofania wierzytelności, złożonych w kasach, należy oceniać w zasadzie na podstawie postanowień tego rozporządzenia.

2) W myśl art. 560 K. C. „wyspy, kępy, naspy, tworzące się w korycie większych lub mniejszych rzek, żeglownych lub spławnych, należą do państwa, jeżeli niema przeciwnego tytułu lub przedawnienia“. Natomiast według art. 562 — „jeżeli rzeka, czy to większa czy mniejsza, tworząc sobie nowe ramię, przecina i okrąża grunt właściciela nadbrzeżnego i czyni z tegoż wyspę, to właściciel ten zachowuje własność swego gruntu, choćby nawet wyspa utworzyła się na rzece żeglownej lub spławnej“. Z treści pytania należy wnioskować, że w niniejszym przypadku ma zastosowanie właśnie art. 562.

3) Art. 7 ustawy z dnia 7.III.1932 r. o rybołówstwie (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 357) wprowadza zasadę, iż rybołówstwo jest nierozdzielnie związane z prawem własności wody. Rozwinięciem tej zasady jest przepis art. 13, który brzmi: „Wszędzie, gdzie wolność wykonywania rybołówstwa w cudzej wodzie, jako rodzaj użytkowania powszechnego, zachowała się do chwili wejścia w życie ustawy niniejszej, zostaje ona z mocy ustawy niniejszej uchylona“.

Wyjątki przewidują art. 9 — 12. Według tych artykułów rybołówstwo, należące w chwili wejścia w życie ustawy nie do właściciela wody, lecz do innej osoby, należy do niej nadal, musi być jednak właścicielowi wody — na jego żądanie — odprzedane. Prawo do rybołówstwa w cudzej wodzie, nie wpisane do księgi wieczystej nieruchomości, obejmującej ową wodę, ani też do księgi wodnej, powinno być w ciągu lat pięciu od dnia wejścia w życie ustawy zgłoszone do wpisania do księgi wodnej. W razie sporu o istnienie prawa do rybołówstwa w cudzej wodzie, osoba, roszcząca sobie owo prawo, obowiązana jest jego istnienie udowodnić. W niniejszym przypadku zatem należy przedstawić starostwu stosowny wyciąg z tabeli likwidacyjnej i żądać uznania prawa mieszkańców wsi do łowienia ryb w Wiśle w obrębie wsi.

2. *Pytanie:* Zarząd Miejski w Kamieńcu Lit. zapytuje:

1) jaki szczebel uposażeniowy przysługuje pomocnikowi sekretarza Zarządu Miejskiego, który został przyjęty na stanowisko dnia 1.X.1925 r. i poczynając od 1.VII.1931 roku otrzymuje uposażenie według szczebla „c“;

2) czy może władza nadzorcza, w razie stwierdzenia, iż w/w otrzymał pobory w/g wyższego szczebla, niż mu przysługiwało, nakazać potrącenia z poborów różnicę i na jakiej podstawie, a to wobec otrzymywania poborów na zasadzie prawomocnych uchwał budżetowych.

Odpowiedź: 1) Wobec przepisów art. 7 ustawy z 9.X.1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) termin, od którego zaczyna się liczyć trzyletni okres do posuwania się w szczeblach, rozpoczyna się od dnia 1.I.1926 r. Wobec tego należał się pracownikowi szczebel „b“ w dniu 1.I.1929 r., szczebel zaś „c“ przypadł w dniu 1.I.1932 r., nie mógł być jednak pracownikowi przyznany — wobec wstrzymania przed tym terminem posuwania się pracowników w szczeblach uposażeniowych.

2) Pracodawca może od pracownika żądać zwrotu nadpłaconego wynagrodzenia, jeśli nadpłata nastąpiła wskutek błędu po stronie pracodawcy lub podstępnie po stronie pracownika. Ponieważ w niniejszym przypadku nadpłata (wynikła z przyznania nienależnego szczebla) spowodowana została błędną interpretacją przepisów, można żądać zwrotu nadpłaconych sum.

3. *Pytanie:* W. L. Z. zapytuje, czy należy się dodatek na dziecko, urodzone 12 stycznia, za tenże miesiąc styczeń, czy też przysługuje dopiero od 1 lutego (za luty).

Odpowiedź: Stosownie do art. 11 lit. c) ustawy z dnia 9.X.1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) zmiana uposażenia z powodów, powstałych w ciągu miesiąca, następuje z dniem pierwszym najbliższego miesiąca. Zgodnie z tą zasadą w niniejszym przypadku dodatek ekonomiczny należy się od 1 lutego.

H. i P.

Wydawnictwa nadesłane

Najnowsze przepisy o chowaniu zmarłych i stwierdzeniu przyczyny zgonu. Zebrali i wydali: St. Stępniewski i J. Radzik. Nakładem własnym. Zamość 1934. Str. 46.

Na treść broszury składają się następujące teksty obowiązujących przepisów: ustawa z dnia 17 marca 1932 roku o chowaniu zmarłych i stwierdzaniu przyczyny zgonu (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 359), rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 czerwca 1932 roku o przekazaniu zakresu działania Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawach zdrowia publicznego Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej (Dz. U. R. P. Nr. 52, poz. 493), rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 30 listopada 1933 roku o chowaniu zmarłych i stwierdzaniu przyczyny zgonu, wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Wyznań Reli-

gijnych i Oświecenia Publicznego (Dz. U. R. P. Nr. 13/1934 roku, poz. 103), rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 30 listopada 1933 roku wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu o opłatach za zezwolenia na przewóz i ekshumację zwłok ludzkich (Dz. U. R. P. Nr. 15/1934 r., poz. 119) i rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 12 maja 1932 roku o wprowadzeniu jednolitego mianownictwa chorób i przyczyn zgonów (Dz. U. R. P. Nr. 48, poz. 452).

Skompletowanie obowiązujących przepisów w jednej broszurze ułatwia posługiwanie się nimi władzom policyjnym, samorządowym, urzędnikom stanu cywilnego, lekarzom, szpitalom oraz zarządom gmin i cmentarzy wyznaniowych. Broszurę uzupełnia spis rzeczy i skorowidz.

W.